4. 10. 2022

ID: 115304

Doručování cizozemského rozhodnutí, tlumočení, odůvodnění

Jedním z principů, představujících součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 1 odst. 1 Ústavy), a vylučujících libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé.

Námitka, směřující do otázky doručení meritorního (cizozemského) rozhodnutí obviněnému, resp. překladu takového rozhodnutí, se úzce dotýká zachování práva obviněného na spravedlivý proces. To je zaručeno Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a je i součástí veřejného pořádku (viz výhrada veřejného pořádku dle § 5 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních; obdobně čl. 22 odst. 2 písm. c. ev. čl. 18 odst. 1 písm. a. a b. Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu). Nedoručení překladu meritorního rozhodnutí, resp. jeho podstatných částí, při současné neúčasti tlumočníka při jeho vyhlašování, lze proto považovat za důvod neposkytnutí justiční spolupráce. O porušení tohoto práva nejde tehdy, byla-li obviněnému předtím taková pomoc soudem ustanovených tlumočníků skutečně nabídnuta a on ji odmítl. Za takové situace by nebylo právo stěžovatele porušeno ani nevyhotovením překladu rozsudku.

Jsou-li závěry učiněné českými soudy o tom, že ve švýcarském trestním řízení nedošlo k tvrzenému porušení stěžovatelových práv, založeny na nedostatku rozhodujících skutkových zjištění, jde o porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 381/22 ze dne 24.8.2022)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatele P. K., zastoupeného JUDr. J.N., advokátem se sídlem P., směřující proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 11. 2021, sp. zn. 14 To 81/2021, a proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 71 T 3/2021, za účasti Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze, jako účastníků řízení, a Ministerstva spravedlnosti a Městského státního zastupitelství v Praze, jako vedlejších účastníků řízení, tak, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 11. 2021, sp. zn. 14 To 81/2021, a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. 71 T 3/2021, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Včas podanou ústavní stížností (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "zákon o Ústavním soudu"), splňující i ostatní zákonem stanovené podmínky řízení [§ 75 odst. 1 a contrario; § 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu] brojí stěžovatel proti v záhlaví označenému usnesení Vrchního soudu v Praze (dále jen "vrchní soud") a rozsudku Městského soudu v Praze (dále jen "městský soud"), neboť má za to, že jimi byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

2. V řízení, které předcházelo podání nyní posuzované ústavní stížnosti, rozhodl městský soud nyní napadeným rozsudkem o uznání a výkonu cizozemského rozhodnutí tak, že se výrokem I. podle § 124 odst. 1 zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních (dále jen "ZMJS") s odkazem na článek 13 odst. 1 písm. a) Úmluvy o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu zveřejněné pod č. 33/1997 Sb. (dále jen "Úmluva"), na území České republiky uznává rozsudek švýcarského Federálního trestního soudu ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. SK.2011.24, s dodatkem ze dne 29. 11. 2013 a opravou ze dne 30. 5. 2014, v právní moci dne 5. 4. 2018, a to ve spojení s rozsudkem švýcarského Federálního trestního soudu ze dne 22. 12. 2017, sp. zn. 6B 663/2014, v celém rozsahu výroku o vině stěžovatele, a částečně ve výroku o trestu, konkrétně ve výroku o uložení náhradní hodnoty ve prospěch Švýcarské konfederace ve výši 12.439.383 CHF, jímž byl stěžovatel, státní občan České republiky, uznán vinným trestným činem podvodu dle § 146 švýcarského trestního zákoníku (StGB) a trestným činem opakovaného závažného praní špinavých peněz dle § 305 bis odst. 2 StGB, za což byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce třiceti šesti měsíců, z toho šestnáct měsíců nepodmíněně, dále k peněžitému trestu ve výměře 200 denních sazeb ve výši 43 CHF, a to podmíněně se zkušební dobou v délce dva roky, a dále k zaplacení náhradní hodnoty ve prospěch Švýcarské konfederace ve výši 12.439.383 CHF.

3. Jednání stěžovatele přitom podle českého zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "tr. zákoník") mohlo být posouzeno jako zvlášť závažný zločin podvodu dle § 209 odst. 1, 4 písm. a), odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, a zvlášť závažný zločin legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 odst. 2 alinea první, odst. 4 písm. b), odst. 5 písm. a), b) c) tr. zákoníku.

4. Výrokem II. rozsudku bylo rozhodnuto tak, že podle § 124 odst. 2 písm. a) ZMJS s odkazem na článek 13 odst. 1 písm. a) Úmluvy se současně rozhoduje tak, že se na území České republiky vykoná trest propadnutí náhradní hodnoty dle § 71 odst. 1 tr. řádu, a sice dále specifikovaných peněžních prostředků, zaknihovaných cenných papírů, pozemků.

5. Odvolání stěžovatele proti uvedenému rozsudku vrchní soud po vypořádání se s námitkami stěžovatele zamítl s tím, že neshledal odvolání důvodným a neshledal vady ani v řízení vedeném před městským soudem.

II. Argumentace stěžovatele

6. Z obsahu ústavní stížnosti vyplývá, že stěžovatel nesouhlasí s uznáním rozsudků švýcarských soudů, neboť se domnívá, že pro uznání a výkon cizozemských rozhodnutí nejsou v jeho věci splněny zákonem stanovené podmínky. Obecným soudům vytýká, že se v řízení o uznání cizozemských rozhodnutí nezabývaly vůbec či pouze sporadicky jeho námitkami, nevypořádaly se s jeho důkazními návrhy, jím tvrzené skutečnosti nijak neověřily a nejsou tak zřejmé důvody jejich rozhodnutí. Městský soud i vrchní soud tak zatížily svá rozhodnutí vadou nepřezkoumatelnosti.

7. Dle stěžovatele měly tuzemské soudy v souvislosti s jím namítaným porušením práva na spravedlivý proces zkoumat, zda legislativní parametry švýcarského trestního procesu a jejich následná aplikace v trestním řízení odpovídaly obsahu tohoto základního práva. Odkaz tuzemských soudů na skutečnost, že Švýcarsko je demokratickým právním státem, a že odlišnosti právní úpravy nepředstavují porušení práva na spravedlivý proces (bod 48. rozsudku městského soudu), považuje stěžovatel za nedostačující. V této souvislosti upozorňuje na nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. II. ÚS 3822/18 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na adrese https://nalus.usoud.cz), dle kterého se nelze spokojit s povšechným odůvodněním, z něhož není zřejmé, zda soud věc zkoumal pečlivě, ve všech souvislostech, a že pokud stěžovatel předkládá konkrétní námitky zpochybňující postup cizozemských orgánů, měly by se jimi soudy zabývat, nikoliv však pouze skrze obecný výrok.

8. Stěžovatel rovněž poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2018, sp. zn. 11 Tz 3/2018, kterým Nejvyšší soud rozhodoval o stížnosti pro porušení zákona. Nejvyšší soud v něm shledal, že ačkoliv ze spisového materiálu jednoznačně nevyplývá, že by k porušení práv obviněného skutečně došlo, jsou zde patrné pochybnosti, které měly okresní soud vést k vyžádání si doplňujících informací. Dle stěžovatele tedy postačí i pochybnost o tom, že v cizozemském trestním řízení bylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces, aby soud musel toto porušení a opodstatněnost pochybností dále sám zkoumat. V jeho případě tak ovšem obecné soudy nepostupovaly.

9. Stěžovatel dále upozorňuje na vnitřní rozpornost napadeného usnesení vrchního soudu, v části, kterou věnoval popisu kritérií a jejich odlišností pro posuzování cizozemského trestního řízení a justiční spolupráce. Stěžovatel se domnívá, že odlišnosti švýcarského procesního práva je nutné vždy posuzovat z hlediska jejich konformity s českým ústavním pořádkem.

10. Přesto, že si je vědom možnosti přezkumu napadeného rozsudku městského soudu vrchním soudem pouze v neveřejném zasedání, domnívá se stěžovatel, že vrchní soud měl věc projednat ve veřejném zasedání a s odpovídající mírou dokazování, které soud prvního stupně odmítl provést.

11. Jde-li o důvody, pro které dle stěžovatele nemělo být rozhodnuto o uznání a výkonu cizozemských rozhodnutí, stěžovatel uvádí, že postup švýcarských soudů v trestním řízení vedeném proti němu nebyl v souladu se závazky vyplývajícími pro Českou republiku z mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách. Také se domnívá, že se cizozemské rozhodnutí týkalo skutku, u kterého nelze konstatovat oboustrannou trestnost. V neposlední řadě podle něj nebyla splněna podmínka souladu s ústavním pořádkem České republiky či se zásadami právního řádu České republiky, na kterých je třeba bez výhrady trvat.

12. Podmínka souladu se závazky vyplývajícími České republice z mezinárodních smluv o lidských právech nebyla dle stěžovatele splněna již samotnou kvalitou švýcarského trestního procesu. Stejně jako v řízení před obecnými soudy popisuje konkrétní pochybení v řízení před švýcarskými soudy, kterými mělo být zasaženo do jeho základních práv zaručených Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "EÚLP") a čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP ve spojení s čl. 13 a 14 EÚLP. Konkrétně mělo dojít k porušení:

a. práva na zákonného soudce ve smyslu čl. 6 odst. 1 EÚLP, neboť v jeho věci rozhodoval soud státu, jehož příslušnost není dána,

b. zásady presumpce neviny ve smyslu čl. 6 odst. 2 EÚLP, neboť rozhodování soudů bylo ovlivněno prohlášením představitelů státu o vině stěžovatele dříve, než o ní bylo soudem rozhodnuto,

c. práva být seznámen s povahou a důvody obvinění ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP, neboť mu nebylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání,

d. práva mít přiměřený čas na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. b) EÚLP, rovněž z důvodu nedoručení usnesení o zahájení trestního stíhání,

e. práva na účinnou obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. c) EÚLP z důvodu absence tlumočníka v průběhu celého trestního řízení znemožňující účinnou obhajobu stěžovatele,

f. práva vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP, neboť mu nebylo umožněno vyslýchat svědky již dříve vyslechnuté v přípravném řízení,

g. práva na bezplatnou pomoc tlumočníka ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP z důvodu absence tlumočníka v průběhu celého trestního řízení a z důvodu doručení rozsudku vyhotoveného pouze ve francouzštině, kterému stěžovatel nemohl rozumět,

h. práva na účinný opravný prostředek v trestních věcech dle čl. 2 Protokolu č. 7 k EÚLP ve spojení s čl. 13 a 14 EÚLP, neboť diskriminační švýcarská právní úprava zbavila stěžovatele možnosti účinný revizní prostředek uplatnit.

13. V návaznosti na výše uvedené tak stěžovatel napadá závěry městského soudu, který neuznal porušení principu teritoriality švýcarskými soudy, které stěžovatele, jako občana České republiky, zde i trvale žijícího, stíhaly na svém území, ačkoliv ke spáchání trestného činu mělo dojít rovněž na území České republiky a k její škodě. V takovém postupu spatřuje porušení čl. 38 Listiny resp. čl. 6 odst. 1 EÚLP, tedy práva na zákonného soudce, neboť rozhodoval soud, jehož příslušnost nebyla dána

14. Porušení čl. 6 odst. 2 EÚLP, tedy zásady presumpce neviny, spatřuje stěžovatel v obsahu prohlášení veřejných činitelů na jeho adresu o probíhajícím trestním řízení, a to včetně představitelů diplomatického sboru Švýcarska. Dovozuje, že se Švýcarsko prostřednictvím svého diplomatického sboru snažilo ovlivnit průběh a výsledek trestního řízení, které tam bylo proti stěžovateli vedeno, a uvádí, že celá kauza tak získává další rozměr, a to rozměr politický.

15. Čl. 6 odst. 3 písm. a) a b) EÚLP byl dle stěžovatele porušen nedoručením usnesení o zahájení trestního stíhání, a to ani v češtině, ani v jiném jazyce. O obvinění se dozvěděl zprostředkovaně, s odstupem času, neměl tak dostatek času na přípravu obhajoby. Přitom odkazuje na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP") ze dne 25. 7. 2000 ve věci Mattoccia v. Itálie, stížnost č. 23969/94, bod 65 a 67 (všechna zde citovaná rozhodnutí ESLP jsou dostupná z https://hudoc.echr.coe.int), dle kterého "odpovědnost za to, že se obviněný o povaze či důvodech obvinění dozví, přitom leží na orgánech činných v trestním řízení, které se jí nemohou zbavit poukazem na to, že se stěžovatel mohl o těchto skutečnostech dozvědět, pokud by nahlédl do spisu."

16. Porušení čl. 6 odst. 3 písm. c) a d) EÚLP spatřuje stěžovatel v tom, že švýcarský nalézací soud vyšel při svém rozhodování z výslechů provedených v přípravném řízení, aniž měl stěžovatel možnost se jich zúčastnit, a aniž by byly zopakovány v přípravném řízení po obvinění stěžovatele či v řízení před soudem. Tvrdí přitom, že důkazní návrhy obhajoby byly en block odmítány. Stěžovatel také upozorňuje na zjevný nepoměr co do komplexnosti dokazování ohledně všech trestně-relevantních skutečností v řízení před soudy ve Švýcarsku a v České republice. Zmiňuje i neznalost českých reálií, procesu privatizace a poukazuje i na další odlišnosti řízení před českými a švýcarskými soudy, v jejichž důsledku mělo být zasaženo do jeho práva na účinnou obhajobu. Upozorňuje rovněž, že mu bylo v navazujícím odvolacím řízení znemožněno reagovat na nesprávné překlady a deformovaná hodnocení výslechů členů vlády soudem prvního stupně v odsuzujícím rozsudku.

17. K porušení čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP došlo dle stěžovatele nedostatečností překladu cizojazyčných listin, některé úkony byly provedeny polskou tlumočnicí bez odpovídající znalosti češtiny, přítomnost tlumočníka do českého jazyka byla u hlavního líčení zajištěna pouze jeden den. Stěžovatel se ohrazuje proti závěrům vrchního soudu, že vady tlumočení či absenci tlumočníka v řízení před švýcarskými soudy nerozporoval, a že by právě z toho mohlo být usuzováno, že svého práva na tlumočníka pouze nevyužil, nikoliv, že mu bylo odepřeno. Připomíná, že garantem spravedlnosti řízení včetně zajištění překladu či tlumočení pro obviněného jsou vnitrostátní soudy (rozsudek ESLP ze dne 24. 9. 2002 ve věci Cuscani proti Spojenému království, stížnost č. 32771/96, bod 39; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 18. 10. 2006 ve věci Hermi proti Itálii, stížnost č. 18114/02, bod 72; rozsudek ESLP ze dne 4. 11. 2010 ve věci Katritsch proti Francii, stížnost č. 22575/08, bod 44), ve specifických případech je pak povinností soudu též kontrola kvality tlumočení (viz Hermi, cit. výše, bod 70).

18. Stěžovatel dále uvádí, že samotný rozsudek, čítajících téměř 600 stran, obdržel pouze ve francouzském jazyce, aniž by tomuto jazyku rozuměl. Ve lhůtě 30 dnů pro podání odvolání, které v

řízení před švýcarskými soudy nebylo možné podat blanketně, byl tedy nucen na vlastní náklady zajistit nejprve překlad rozsudku, aby se s ním mohl seznámit, a dále i překlad dalších podkladů pro odvolání do francouzštiny. Tím mu byla doba pro podání odvolání výrazně zkrácena a byla mu tak znemožněna řádná příprava jeho obrany. Stěžovatel nesouhlasí s argumentací vrchního soudu odkazem na citaci rozsudku ESLP ze dne 19. 12. 1989 ve věci Kamasinski proti Rakousku (stížnost č. 9783/82), ze kterého by dle odůvodnění napadeného usnesení mělo vyplývat, že: "neexistence písemného překladu rozsudku nepředstavuje porušení čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP." Stěžovatel totiž upozorňuje, že úplné znění a význam citovaného rozsudku ESLP je jiný. Přitom zdůrazňuje, že rozsudek v jeho věci byl vyhlášen ve francouzštině, aniž by byl vyhlášení přítomen český tlumočník. Stěžovatel tak nemohl rozsudku a jeho odůvodnění porozumět tak, aby nebylo nutné trvat na písemném překladu.

19. V části ústavní stížnosti, která se týká povahy odvolacího řízení ve Švýcarsku, stěžovatel namítá zásah do práva na účinný opravný prostředek, neboť se mu dostalo pouze omezeného přezkumu skutkových zjištění soudu prvního stupně. Právní úprava švýcarského trestního řízení dle stěžovatele v době, kdy bylo rozhodováno v jeho věci, nerespektovala zásadu dvojinstančnosti řízení, kterou garantuje jak čl. 32 odst. 3 Ústavy Švýcarska, tak čl. 2 odst. 1 protokolu č. 7 EÚLP. Nebyla tak v souladu ani se švýcarským trestním řádem, který soudům druhé instance přiznává pravomoc úplného přezkumu. Současně představovala neoprávněnou diskriminaci a porušovala zásadu rovného zacházení s obžalovanými souzenými na kantonální úrovni, neboť ti mohli využít tří instancí, zatímco obžalovaní souzení na federální úrovni právo na účinný opravný prostředek zachováno neměli. Systém odvolacího přezkumu tedy v jeho případě jako celek nevyhovoval požadavkům na účinnou soudní ochranu a nebyl ovládán zásadou spravedlivého procesu.

20. Další okruh námitek se vztahuje k podmínce oboustranné trestnosti skutku, pro který byl stěžovatel odsouzen, a k souvisejícímu neúspěšnému návrhu stěžovatele na přerušení řízení o uznání do doby vydání rozhodnutí v trestním řízení vedeném před Městským soudem v Praze pod sp. zn. 2 T 3/2017, které bylo původně vedeno i proti stěžovateli. Stěžovatel se domnívá, že až po skončení tohoto trestního řízení, nyní vedeného již pouze proti ostatním spoluobžalovaným pro totožný skutek, pro který byl stěžovatel uznán vinným a odsouzen švýcarskými soudy, bude postaveno na jisto, zda lze skutečně onen skutek považovat za trestný čin i podle práva České republiky a je tedy splněna podmínka oboustranné trestnosti pro uznání cizozemského rozsudku. Tvrdí, že městský soud neprovedl zkoumání oboustranné trestnosti skutku, neboť pouze odkázal na jiné své rozhodnutí, ve kterém však takové posouzení rovněž provedeno nebylo. I z tohoto důvodu považuje napadený rozsudek za nepřezkoumatelný.

21. Stěžovatel uzavírá, že tím, že české soudy aprobovaly postup švýcarských soudů, stejně jako ony porušily právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 EÚLP. Dle stěžovatele byly české soudy povinny se jeho námitkami zabývat a vyžádat si trestní spis, vyjádření, vysvětlení a doplňující informace od švýcarských soudů a provést dokazování, aby mohly jeho tvrzení ověřit. Obecné soudy tak však neučinily a zcela rezignovaly na úplné a řádné zjištění skutkového stavu.

22. V doplnění ústavní stížnosti stěžovatel připojil k jím namítanému porušení čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP citaci švýcarského trestního řádu, který stanoví povinnost vyrozumět obviněného, ať už ústně či písemně, v jazyce, kterému rozumí, o základním obsahu nejdůležitějších procesních úkonů s tím, že však neexistuje právo na překlad všech procesních úkonů a spisů v plném znění. Tímto způsobem stěžovatel dokládá porušení švýcarské právní úpravy švýcarskými soudy a opětovně namítá nedostatek řízení před tuzemskými obecnými soudy, které se s jeho konkrétními námitkami o nedostatcích tlumočení a překladů vypořádaly pouze obecným konstatováním, že švýcarskou konfederaci je nutné považovat za demokratický právní stát, a že rozdílnost právních úprav není důvodem pro odepření uznání a výkon a cizozemského rozhodnutí.

III. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika stěžovatele

23. Ústavní soud si vyžádal spis a vyjádření účastníků a vedlejších účastníků řízení k ústavní stížnosti.

24. Městský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že ji považuje za opakování obhajoby i odvolacích námitek uplatněných v předchozích řízeních. Odkázal přitom jak na odůvodnění svého rozhodnutí, tak i na usnesení vrchního soudu, zejména zdůraznil závěry vrchního soudu, že stěžovatel námitky týkající se porušení práva na obhajobu a odepření služeb tlumočníka uplatnil před švýcarskými soudy až v odvolacím řízení, že v řízení nalézacím ani stěžovatel, ani jeho obhájce takovou námitku nevznesli. Absenci překladu rozsudku pak stěžovatel neuplatnil ani v odvolacím řízení před švýcarskými soudy. Zásadní námitky k porušení lidských práv tak dle městského soudu uplatnil stěžovatel až v rámci řízení o uznání cizozemského rozhodnutí. S ohledem na řízení o uznání téhož cizozemského rozhodnutí ve vztahu k jinému odsouzenému, které bylo zahájeno u městského soudu, požádal tento soud o přednostní projednání věci.

25. Rovněž vrchní soud odkázal na odůvodnění jím vydaného napadeného usnesení, neboť již v něm se s námitkami a argumentací stěžovatele, které se shodují s těmi, které stěžovatel uplatnil v předchozím řízení, dostatečným způsobem vypořádal. Současně vrchní soud navrhl ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítnout nebo ji zamítnout.

26. Ministerstvo spravedlnosti jako vedlejší účastník řízení uvedlo, že k podání zprávy o úrovni dodržování lidských práv v trestním řízení před švýcarskými soudy v letech 2011-2017 (se zaměřením na soudní přezkum rozhodnutí v případě, kdy v 1. stupni rozhodoval Federální trestní soud) bylo vyzváno městským soudem, k tomu mu byla stanovena lhůta 7 dnů. Ministerstvo městský soud informovalo, že tak podrobnými informacemi o právních řádech cizích států nedisponuje, je však možné si takové informace vyžádat. Vyjádření ministerstva spravedlnosti městskému soudu tedy obsahovalo pouze informaci, že Švýcarsko ratifikovalo Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, s čímž je spojen i závazek dodržování lidských práv, a že úroveň ochrany těchto práv je tedy na stejné úrovni jako v České republice, nadto se v případě jejich porušení mohou jednotlivci obracet na Evropský soud pro lidská práva. Ministerstvo uvedlo, že i nadále si za tímto hodnocením stojí a navrhlo odmítnutí ústavní stížnosti stěžovatele jako zjevně neopodstatněné a pro případ, že by takový postup Ústavní soud nezvolil, navrhlo ministerstvo ústavní stížnost zamítnout.

27. Městské státní zastupitelství v Praze (dále jen "MSZ") jako vedlejší účastník Ústavnímu soudu sdělilo, že si od Generální prokuratury Švýcarské konfederace (dále jen "GPŠK") vyžádalo (prostřednictvím českého Nejvyššího státního zastupitelství) informace k předmětnému trestnímu řízení. Ty považuje MSZ za dostačující k adekvátní reakci, není proto dle jeho názoru nezbytné vyžádat si kompletní spisový materiál. Uvedlo, že při posuzování právních podmínek pro uznání a výkon cizozemského rozhodnutí nelze na švýcarské trestní řízení nazírat optikou úrovně ochrany základních lidských práv poskytované v českém trestním řízení, jak dovozuje stěžovatel, ale optikou minimálního standardu ochrany základních lidských práv. Proto nejsou vyloučeny odlišnosti mezi jednotlivými vnitrostátními právními úpravami. MSZ se domnívá, že v posuzované věci nelze dovodit, že by cizozemská rozhodnutí byla vydána nesprávně obsazenými soudy, což by mělo za následek jejich nezákonnost, a že výroky vyslovené v českém veřejném prostoru v průběhu trestního řízení nebyly způsobilé navodit u švýcarské veřejnosti pocit, že je stěžovatel vinen, ani ovlivnit hodnocení skutkového stavu švýcarskými soudy, které rozhodovaly o jeho vině. Jde-li o stěžovatelem tvrzený politický charakter skutku, MSZ dodalo, že předmětem trestního řízení byla hospodářská trestná činnost, politickou povahu skutku nelze dovodit ani z právní kvalifikace jednání nebo z okolností jeho spáchání.

28. K namítanému zásahu do práva na tlumočníka a k nedostatkům či absenci překladu listin MSZ

sdělilo, že dle informací vyžádaných od švýcarské prokuratury bylo v rámci celého řízení před soudem prvého stupně, resp. švýcarským Federálním trestním soudem, zajištěno právo stěžovatele a dalších obviněných na tlumočení do českého jazyka, a to dvěma tlumočníky ustanovenými soudem, kteří byli na pokyn předsedy soudu obviněným k dispozici. Před závěrečnými řečmi údajně předseda soudu informoval obhájce, že jsou obviněným oba tito tlumočníci k dispozici v souvislosti s překladem obsahu závěrečných řečí v průběhu přestávek, což však obhájci nevyužili. Předseda soudu se dotazoval mimo jiné i obhájce stěžovatele, zda bude stěžovatel potřebovat tlumočníka během čtení rozsudku, což stěžovatel odmítl s tím, že tlumočníka ustanoveného soudem k tlumočení rozsudku nežádá, neboť má k dispozici svého soukromého tlumočníka. K tomuto se MSZ odkazuje na druhostupňový rozsudek švýcarského Federálního trestního soudu sp. zn. 6B_668/2014 z 22. 12. 2017, s. 50-52, bod 7.5.3. V řízení o odvolání před švýcarským Federálním trestním soudem stěžovatel údajně absenci překladu rozsudku do českého jazyka či způsob jeho veřejného oznámení nenamítal. Dle MSZ byla stěžovateli v řízení před soudem - tedy jak v průběhu dokazování, tak i během přednesu závěrečných řečí i při veřejném vyhlašování prvostupňového rozsudku - zajištěna dostatečná lingvistická pomoc tlumočníka tak, aby bylo zajištěno jeho právo na obhajobu.

29. MSZ považuje za nepřípadnou námitku stran absence přezkumu oboustranné trestnosti spáchaného skutku a odkázalo přitom na odůvodnění napadeného rozsudku městského soudu, který se s ní již řádně vypořádal. Dále MSZ s odvoláním na informace poskytnuté švýcarskou stranou uvedlo, že stěžovatel byl s obviněním proti jeho osobě seznámen v písemné formě prostřednictvím svého obhájce dne 11. 2. 2011, přičemž švýcarský Federální trestní soud v řízení prvostupňovém ani v řízení odvolacím neshledal, že by bylo sdělení obvinění ve vztahu ke stěžovateli provedeno nezákonným způsobem. Dle MSZ nadto hraje klíčovou roli v trestním procesu obžaloba, která byla v českém jazyce předána stěžovateli devět měsíců před započetím hlavního líčení, což lze považovat za dobu přiměřenou k přípravě obhajoby.

30. K námitce stěžovatele týkající se práva vyslýchat svědky MSZ sdělilo, že podle vyjádření švýcarské strany byl stěžovatel pozván k účasti na výslechu svědků - ministrů vlády České republiky, byl rovněž vyzván k předložení seznamu otázek (odkazuje přitom na druhostupňový rozsudek švýcarského Federálního trestního soudu, s. 48, bod 7.2.5). Stěžovatel ani jeho obhájce prý výslovně nepožadovali, aby byli svědci, kteří byli vyslechnuti v přípravném řízení, opakovaně vyslechnuti v řízení před soudem (viz rovněž odvolací rozsudek švýcarského Federálního trestního soudu s. 47, bod 7.2.3 a prvostupňový rozsudek švýcarského Federálního trestního soudu sp. zn. SK.2011.24 z 10. 10. 2013, s. 120-123, bod V.1.5). Dle sdělení MSZ švýcarský odvolací trestní soud ohledně této otázky dospěl k závěru, že nedošlo k porušení práva stěžovatele na výslech svědků či zpochybnění jejich svědeckých výpovědí (viz odvolací rozsudek švýcarského Federálního trestního soudu s. 46-50, body 7 až 7.2.6). Dle MSZ tak stěžovatel v tomto případě svého práva vyslýchat svědky nevyužil, což však nelze považovat za porušení jeho práv švýcarskými orgány veřejné moci.

31. MSZ přisvědčilo stěžovateli, že v době rozhodování jeho věci byl rozsah přezkumu odvolacím soudem omezen vázaností skutkovými zjištěními učiněnými v řízení před soudem prvního stupně. Nicméně v zákonem stanovených případech byl přezkum skutkových zjištění umožněn. S ohledem na skutečnost, že je smluvním stranám dán prostor pro vlastní uvážení, jakým způsobem rozsah přezkumu v rámci odvolacího řízení nastaví, domnívá se MSZ, že koncepce švýcarského odvolacího řízení byla slučitelná s EÚLP.

32. Závěrem MSZ navrhlo, aby byla ústavní stížnost odmítnuta.

33. V navazující replice označil stěžovatel vyjádření MSZ a Generální prokuratury Švýcarské konfederace za nepřesná, případně nepravdivá. Namítá, že vyjádření GPŠK vycházejí pouze z obou rozsudků švýcarského Federálního trestního soudu, dodržení práv obviněného však dle jeho názoru není možné prokazovat odůvodněním cizozemských rozhodnutí, která jsou výsledkem řízení, jehož

soulad s právem na spravedlivý proces je právě zpochybňován.

34. Setrvává nadále na svých tvrzeních, že nebyl řádně informován o zahájení trestního stíhání, nebylo mu sděleno obvinění. Stěžovatel je přesvědčen, že nelze akceptovat vyjádření GPŠK, že byl prostřednictvím švýcarského obhájce informován o obvinění, aniž by bylo takové tvrzení (které stěžovatel rozporuje) doloženo např. dokladem o doručení listiny. Popírá, že se vyhýbal výslechu a nemohlo mu tedy být sděleno obvinění ústně v průběhu přípravného řízení. Zpochybňuje tvrzení GPŠK, že se mu nepodařilo předvolání doručit, neboť používá dlouhodobě stejnou doručovací adresu, nesouhlasí rovněž, že byl následně řádně předvolán k závěrečnému výslechu. I v tomto případě považuje za nezbytné, aby byla taková tvrzení prokázána doklady o doručování. Uvádí, že výslechů českých ministrů se nezúčastnil a ani nemohl předložit seznam otázek, neboť o nich - oproti tvrzení GPŠK - nebyl informován a nebyl k nim přizván. Domníval se tedy a i nyní na tomto názoru setrvává, že pokud nebyly výslechy svědků před soudem zopakovány, nelze je v řízení před soudem použít. Že k tomu fakticky došlo, zjistil až z rozsudku soudu prvního stupně, tedy ve fázi řízení, ve které již neměl prostor na ně reagovat.

35. K přítomnosti tlumočníka u hlavního líčení stěžovatel zopakoval, že není pravdou, že by na všech hlavních líčeních byli přítomni soudem ustanovení tlumočníci, že s výjimkou výpovědi stěžovatele nebylo tlumočeno, což lze zjistit jak z protokolů z hlavního líčení, tak i ze zvukových záznamů. Tlumočník do českého jazyka nebyl přítomen ani při vyhlašování rozsudku, stěžovatel tedy neměl tlumočení zajištěno a neznal důvody svého odsouzení. Na podporu svých tvrzení stěžovatel přiložil čestná prohlášení dvou spoluobžalovaných, jejichž obsahem je tvrzení o tom, že oficiální tlumočení soudem stanoveným tlumočníkem probíhalo pouze v části hlavního líčení, v dalším průběhu hlavního líčení oficiální tlumočení prováděno nebylo, proces probíhal pouze ve francouzském jazyce.

36. Stěžovatel nesouhlasí s vyjádřením GPŠK, že v případě zastupování švýcarskými advokáty se předpokládá jejich znalost a porozumění vyhlašovanému a písemně vyhotovenému rozhodnutí, proto se nelze domáhat jeho překladu v celém rozsahu. Na skutečnosti, že byl rozsudek vyhlášen a doručen v jazyce, kterému stěžovatel sám nerozuměl, totiž nemůže nic změnit ani fakt, že rozsudku rozuměl jeho obhájce. Z citované právní úpravy švýcarského trestního řízení pak stěžovatel znovu dovozuje povinnost soudu zajistit překlad odsuzujícího rozsudku do jazyka, kterému stěžovatel rozumí a zpochybňuje opačný názor GPŠK, neboť není opatřen odkazem na relevantní právní úpravu. S odkazem na rozsudek ESLP ve věci Kamasinski proti Rakousku (cit. výše) opakovaně připomíná, že lze akceptovat nedoručení písemného překladu rozhodnutí pouze v případě, bylo-li alespoň vyhlášeno v jazyce, jemuž obviněný rozumí.

37. Odmítá názor MSZ, že výroky v českém veřejném prostoru nemohly ovlivnit hodnocení švýcarského soudu, a upozorňuje na aktivity švýcarského diplomatického sboru ve smyslu ovlivňování výkonné moci České republiky v jeho věci. To a rovněž přesvědčení, že alespoň okolnosti spáchání posuzovaného skutku mohou nasvědčovat politické povaze trestného činu, dokládá stěžovatel mediálními vyjádřeními českých politiků.

38. Na podporu svých tvrzení stěžovatel navrhuje, aby byly vyžádány protokoly či zvukové záznamy z hlavních líčení před švýcarským soudem, ze kterých by muselo být zřejmé, že se jich tlumočníci neúčastnili buď vůbec, nebo se účastnili pouze výslechu obžalovaných. Navrhuje, aby si soudy vyžádaly rovněž text jeho odvolání proti prvostupňovému rozsudku švýcarského soudu a listiny prokazující způsob a dobu seznámení stěžovatele s povahou a důvody vzneseného obvinění.

39. S ohledem na okolnost, že replika stěžovatele neobsahovala žádné argumenty, které by byly vedlejším účastníkům neznámé, nepovažoval Ústavní soud za účelné jim ji zasílat k případné duplice.

IV. Splnění podmínek řízení před Ústavním soudem

40. Ústavní soud posuzoval splnění procesních podmínek řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen advokátem podle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a contrario), neboť stěžovatel vyčerpal všechny procesní prostředky k ochraně svých práv.

41. Ústavní soud dospěl vzhledem k obsahu ústavní stížnosti k závěru, že není nutné nařizovat ústní jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

42. Ústavní soud zvážil obsah napadených rozhodnutí i průběh řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

V.1. Obecná východiska

43. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Ústavní soud není další instancí v systému obecného soudnictví a není nadřízen obecným soudům, do jejichž rozhodovací činnosti může zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem, nebo pokud řízení nebylo vedeno ústavně souladně a pokud řízení není možné jako celek pokládat za spravedlivé.

44. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních v § 120 odst. 1 písm. a) ZMJS stanoví, že cizozemské rozhodnutí lze na území České republiky uznat, jestliže tak stanoví mezinárodní smlouva nebo je zaručena vzájemnost. Jde-li o vztah mezi Českou republikou a Švýcarskem, je tato materie upravena již výše citovanou Úmluvou o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu zveřejněnou pod č. 33/1997 Sb., současně je mezi oběma stranami zaručena vzájemnost. Vztah mezi ZMJS a Úmluvou je upraven v § 3 odst. 2 tak, že podle ZMJS se postupuje, nestanoví-li mezinárodní smlouva jinak. ZMJS je tedy subsidiární vůči mezinárodním smlouvám a uplatní se tedy zejména na otázky, které mezinárodní smlouva neupravuje vůbec, anebo nikoliv vyčerpávajícím způsobem. Nutno podotknout, že obě právní úpravy stanoví jak podmínky uznání cizozemských rozhodnutí, tak i podmínky justiční spolupráce obdobně.

45. Mezi další obligatorní podmínky pro uznání cizozemského rozhodnutí dle ZMJS náleží rovněž skutečnost, že uznávané rozhodnutí bylo vydáno v souvislosti se skutkem, který by naplňoval znaky skutkové podstaty trestného činu i podle práva České republiky [§ 120 odst. 1 písm. b) ZMJS] a že bylo vydáno v řízení, které odpovídalo závazkům vyplývajícím pro Českou republiku z mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách [§ 120 odst. 1 písm. c) ZMJS]. Takovou mezinárodní smlouvou je pro Českou republiku EÚLP, podle jejíhož čl. 6 odst. 3 má každý, kdo je obviněn z trestného činu, tato minimální práva: a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu; b) mít přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby; c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují; d) vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě; e) využít bezplatnou pomoc tlumočníka, jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví.

46. V neposlední řadě musí být pro uznání cizozemského rozhodnutí splněna podmínka, že v České republice nebylo vedeno trestní stíhání proti téže osobě pro týž skutek, které skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo pravomocným zastavením trestního stíhání anebo jiným rozhodnutím se stejným účinkem, ledaže takové rozhodnutí bylo zrušeno [§ 120 odst. 1 písm. f) ZMJS].

47. Jde-li o mezinárodní justiční spolupráci obecně, vztahuje se na ni výhrada veřejného pořádku. Konkrétně § 5 odst. 1 ZMJS stanoví, že justiční spolupráci nelze cizozemskému orgánu poskytnout, pokud by to bylo v rozporu s ústavním pořádkem České republiky nebo s takovou zásadou právního řádu České republiky, na které je třeba bez výhrady trvat. Dle odst. 2 nemusí být mezinárodní justiční spolupráce poskytnuta rovněž v případě, že by tím mohlo dojít k poškození jiného významného chráněného zájmu České republiky. Mezi zásady, na nichž je třeba bez výhrady trvat, patří především ty zásady, které zajišťují ochranu základních lidských práv a svobod. Výhrada veřejného pořádku je tedy obecným důvodem pro odmítnutí spolupráce všech typů bez ohledu na to, zda je mezi důvody odmítnutí daného typu spolupráce uvedena. Přitom se vždy posuzuje výsledný účinek a způsob aplikace cizozemského práva ve vztahu ke konkrétnímu případu, nelze z něj však dovozovat nepoužitelnost určitého ustanovení cizozemského práva obecně (viz KUBÍČEK, M. § 5 In KUBÍČEK, M. a POLÁK, P. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014).

48. Dle čl. 18 Úmluvy lze mezinárodní spolupráci v podobě požadavku na konfiskaci prostředků či výnosů ze zločinu odmítnout mimo jiné v případě, že by dle odst. 1 písm. a. byl požadovaný postup v rozporu se základními zásadami právního řádu dožádané strany, nebo by dle písm. b. mohlo provedení žádosti ohrozit suverenitu, bezpečnost, veřejný pořádek nebo jiné podstatné zájmy dožádané strany, nebo by dle písm. f. nebyl trestný čin, na který se vztahuje žádost, trestným činem podle práva dožádané strany, kdyby byl spáchán na území náležejícím do její soudní pravomoci.

49. V čl. 22 odst. 1 Úmluvy je pak stanoveno, že dožádaná strana po obdržení žádosti o spolupráci uzná každé soudní rozhodnutí učiněné v dožadující straně, pokud jde o práva, kterých se dovolávají třetí strany. Dle odst. 2 může být uznání odmítnuto a. jestliže třetí strany neměly dostatečnou možnost uplatnit svá práva, b. pokud rozhodnutí není slučitelné s rozhodnutím již vydaným v dožádané straně, týkajícím se téže otázky, c. jestliže rozhodnutí není slučitelné s veřejným pořádkem v dožádané straně, nebo d. jestliže rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s výlučnou soudní pravomocí stanovenou právním řádem dožádané strany.

50. V minulosti Ústavní soud k problematice mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních opakovaně judikoval, že "se nelze spokojit jen s povšechným odůvodněním (rozhodnutí), z nějž není dostatečně zřejmé, zda soud věc zkoumal pečlivě a ve všech souvislostech daného případu. Povinnost soudu řádně odůvodnit své rozhodnutí koreluje s právem obviněného na náležitou přípravu obhajoby a s právem přednést soudu své návrhy a argumenty. Nemá-li mít řízení o opravném prostředku toliko formální charakter, je třeba, aby soud, který v takovém řízení rozhoduje, reagoval náležitým způsobem na námitky osoby, která opravný prostředek podala" [nález sp. zn. III. ÚS 534/06 ze dne 3. 1. 2007 (N 1/44 SbNU 3)].

V.2. Aplikace obecných východisek na posuzovanou věc

51. Jak z obsahu ústavní stížnosti, tak i z napadených rozhodnutí městského a vrchního soudu vyplývá, že stěžovatel již v řízení před obecnými soudy uplatnil totožné námitky, jako v ústavní stížnosti. Nutno podotknout, že v převážné většině se jimi zejména vrchní soud podrobně zabýval a odůvodnění jeho závěrů lze považovat za přesvědčivé.

52. To však neplatí ve vztahu k námitce týkající se nedostatku tlumočení do českého jazyka v průběhu hlavního líčení před švýcarským soudem prvního stupně a neposkytnutí překladu cizojazyčného rozsudku.

53. Městský soud na tuto konkrétní námitku stěžovatele víceméně nereagoval, když ji vypořádal povšechným konstatováním, že Švýcarskou konfederaci je třeba považovat za demokratický právní stát, který je součástí schengenského acquis, u nějž nejsou známy žádné poznatky, z nichž by bylo

možno vyvozovat, že v trestním řízení před jeho justičními orgány by docházelo k porušování základních lidských práv a svobod, a že ze zpráv oslovených subjektů vyplývají informace o vysoké úrovni švýcarského soudnictví a o tom, že v trestním řízení jsou poskytnuta všechna práva zajišťující spravedlivý proces.

54. Vrchní soud se námitkou sice zabýval podrobněji, ovšem neshledal ji důvodnou. Vyšel přitom ze skutečnosti, že z rozsudku odvolacího švýcarského soudu nevyplývá, že by nedostatek v tlumočení u hlavního líčení konaného u soudu prvního stupně odsouzený v řízení před švýcarským odvolacím soudem namítal, přitom dle vrchního soudu není důvodu se domnívat, že by snad takovou možnost neměl. Vrchní soud doplnil, že i kdyby argumentace nedostatkem tlumočení odpovídala skutečnosti, vzhledem k tomu, že odsouzený neuplatnil v tomto směru námitky v řízení vedeném před švýcarskými soudy, lze z toho dovodit pouze to, že odsouzený svého práva pouze nevyužil, nikoliv že by mu bylo odepřeno. Takové závěry však nelze s ohledem na četnou judikaturu ESLP akceptovat.

55. Právo na tlumočníka je základním právem, které je na mezinárodní úrovni zakotveno v čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP a rovněž v čl. 14 odst. 3 písm. f) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

56. Dle ESLP je třeba právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP chápat tak, že obviněný, který nerozumí jazyku používanému v řízení před soudem nebo tímto jazykem nemluví, má právo na bezplatnou pomoc tlumočníka za účelem překladu nebo přetlumočení takových dokumentů nebo vyjádření v průběhu řízení vedenému proti němu, kterým musí nezbytně rozumět, aby se mohl těšit spravedlivému procesu (viz rozsudek ESLP ze dne 28. 11. 1978 ve věci Luedicke, Belkacem a Koç proti Německu, stížnost č. 6210/73, bod 48).

57. Poskytnutá tlumočnická pomoc musí obviněnému umožnit, aby pochopil vytýkané jednání a mohl se obhajovat, zejména tím, že soudu poskytne svoji verzi událostí (viz usnesení ESLP ze dne 17. 5. 2001 ve věci Güngör proti Německu, stížnost č. 31540/96, rozhodnutí ESLP ze dne 24. 1. 2002 o nepřijatelnosti stížnosti ve věci Uçak proti Spojenému království, stížnost č. 44234/98, rozsudek Hermi, cit výše či rozsudek ESLP ze dne 24. 1. 2019 ve věci Knox proti Itálii, stížnost č. 76577/13).

58. Na druhou stranu ovšem právo na tlumočníka neznamená povinnost zajistit písemný překlad všech písemných důkazů nebo úředních dokumentů v řízení. V této souvislosti je třeba poznamenat, že text příslušných ustanovení hovoří o "tlumočníkovi", nikoli o "překladateli", což naznačuje, že ústní lingvistická pomoc může splňovat požadavky Úmluvy (usnesení ESLP ze dne 24. 2. 2005 ve věci Husain proti Itálii, stížnost č. 18913/03).

59. Z judikatury ESLP vyplývá dokonce i povinnost ověřit, zda spravedlivost řízení vyžaduje ustanovení tlumočníka obviněnému, a to i bez jeho výslovné námitky, že nerozumí jazyku používanému před soudem, ledaže by se podařilo prokázat, že dotyčný má dostatečnou znalost daného jazyka (rozsudek pléna ESLP ze dne 19. 12. 1989 ve věci Brozicek proti Itálii, stížnost č. 10964/84, bod 41). Je tedy povinností soudce ověřit, zda absence tlumočníka umožní obviněnému plně se zapojit do řízení do té míry, aby bylo zajištěno jeho právo na spravedlivý proces (rozsudek ESLP ze dne 24. 9. 2002 ve věci Cuscani proti Spojenému království, stížnost č. 32771/96, bod 38). Aby se předešlo následným pochybnostem při přezkoumání námitek vznesených v nadcházejícím řízení, je vždy nezbytné zaznamenat do protokolu jakýkoliv proces nebo rozhodnutí související s ověřením nutnosti překladu nebo tlumočení, případně s právem na tlumočníka, a jakoukoli pomoc poskytnutou tlumočníkem, jako je ústní překlad nebo ústní shrnutí dokumentů (srov. mutatis mutandis rozsudek ESLP ze dne 30. 5. 2013 ve věci Martin proti Estonsku, stížnost č. 35985/09, bod 90 a rozsudek ESLP ze dne 17. 1. 2017, ve věci Vizgirda proti Slovinsku, stížnost č. 59868/08, bod 85).

60. Pokud jde o vrchním soudem dovozované neuplatnění požadavku či stížnosti obhájce stěžovatele na nedostatek tlumočení či překladu, ESLP vyslovil v obdobném případě závěr, že ačkoliv je obhajoba v zásadě věcí žalovaného a jeho právního zástupce, bez ohledu na to, zda byl obhájce ustanoven soudem nebo zvolen stěžovatelem, garantem spravedlivého procesu - zahrnující, mimo jiné, případnou neexistenci překladu nebo tlumočení pro obviněného cizího státního příslušníka - jsou vnitrostátní soudy (viz Hermi, cit. výše, bod 72 a Cuscani, cit. výše, bod 39). Selhání právního zástupce stěžovatele při vznesení námitky k tlumočení tak nezbavuje vnitrostátní soud odpovědnosti podle čl. 6 EÚLP (viz rozsudek Vizgirda, cit. výše).

61. Z výše uvedeného je zjevné, že za situace, kdy ESLP klade odpovědnost za zajištění pomoci tlumočníka na justiční orgány, není možné námitku stěžovatele odmítnout pouhým konstatováním, že bylo na něm, aby se svého práva na pomoc tlumočníka aktivně domáhal či bez dalšího uzavřít, že pro zachování jeho práv postačí, že mu nebyla odepřena.

62. Jde-li o stěžovatelem namítanou absenci písemného překladu cizozemského rozsudku, vrchní soud konstatoval, že ani nedostatek českého překladu rozsudku soudu nelze považovat za porušení čl. 6 odst. 1 písm. e) EÚLP, navíc, když tuto skutečnost stěžovatel ve svém odvolání nenamítal a ani netvrdil, že by v důsledku toho, že si musel překlad pořídit sám na své náklady, nemohl z časových důvodů uplatnit řádně všechny své námitky proti rozsudku soudu prvního stupně. K tomuto vrchní soud připojil citaci rozsudku ESLP ze dne 19. 12. 1989 ve věci Kamasinski (cit. výše), že "neexistence písemného překladu rozsudku nepředstavuje porušení čl. 6 odst. 3 písm. e) EÚLP."

63. Ani v tomto však není možné vrchnímu soudu přisvědčit. Jak ostatně i stěžovatel upozornil, citaci uvedeného rozhodnutí ESLP neuvedl vrchní soud v celém rozsahu, přičemž její relevantní část zní: "Absence písemného překladu rozsudku sama o sobě neznamená porušení čl. 6 odst. 3 písm. e). … je zřejmé, že v důsledku ústních vysvětlení, která mu byla poskytnuta, pan Kamasinski dostatečně porozuměl rozsudku a jeho odůvodnění, aby bylo možné s pomocí nově jmenovaného obhájce, podat odvolání proti rozsudku a rozsáhlou námitku neplatnosti zpochybňující mnoho aspektů procesu a rozsudku." Je zjevné, že v daném případě sehrála zásadní roli náhradní forma seznámení obžalovaného s rozsudkem tak, aby mu porozuměl a mohl v řízení činit další úkony. K tomu ovšem v nyní posuzované věci dle stěžovatele nedošlo, neboť ani při vyhlašování rozsudku údajně nebyl přítomen tlumočník a je tedy legitimní se tázat, zda nebyl stěžovatel nepřiměřeným způsobem znevýhodněn oproti obviněným, kteří jednacímu jazyku rozumí, a zda lze v jeho případě ještě trestní řízení před švýcarskými soudy považovat za fair proces.

64. Ostatně významem možnosti seznámit se s meritorním cizozemským rozhodnutím v jazyce, jemuž obviněný rozumí, se již dříve zabýval i Nejvyšší soud. V rozsudku ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 11 Tz 54/2016, potvrdil, že námitka směřující do otázky doručení meritorního (cizozemského) rozhodnutí obviněnému, resp. překladu takového rozhodnutí, se úzce dotýká stěžejní problematiky zachování práva obviněného na spravedlivý proces. To je jednak garantováno na mezinárodní úrovni EÚLP [viz podmínka dle § 120 odst. 1 písm. c) ZMJS], jednak je Nejvyšší soud dle citovaného rozsudku považuje za součást veřejného pořádku, ve smyslu jednoho z pravidel, která jsou určující pro bezproblémové fungování právního řádu České republiky a zájmů, které hájí (viz výhrada veřejného pořádku dle § 5 ZMJS, obdobně čl. 22 odst. 2 písm. c. ev. čl. 18 odst. 1 písm. a. a b.Úmluvy).

65. Později pak Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 11 Tz 57/2019, neakceptoval postup Krajského soudu v Brně, který zamítl stížnost obviněného proti rozhodnutí o uznání cizozemského rozhodnutí jako nedůvodnou v situaci, kdy byly dány pochybnosti o tom, zda obviněný vůbec porozuměl obsahu rozhodnutí cizozemského soudu, jakož i poučení o opravných prostředcích, neboť uznáním takového rozhodnutí českými soudy mohlo dle Nejvyššího soudu dojít k porušení § 5 odst. 1 ZMJS.

66. Ačkoliv se v případě posledních dvou citovaných rozhodnutí jednalo o uznání cizozemského rozsudku vydaného justičními orgány členské země Evropské unie, na které se uplatní postup dle části páté ZMJS a rovněž Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení (dále jen "směrnice"), závěry Nejvyššího soudu o tom, že nedoručení překladu meritorního rozhodnutí při současné neúčasti tlumočníka při jeho vyhlašování, lze považovat za důvod neposkytnutí justiční spolupráce dle § 5 ZMJS (a obdobně tedy i dle čl. 18 odst. 1 písm. a. či b. a 22 odst. 2 písm. c. Úmluvy), dopadají i na nyní posuzovanou věc. Výluky z poskytování justiční spolupráce dle tohoto ustanovení se totiž vztahují na justiční spolupráci jak mezi členskými, tak i mezi nečlenskými státy Evropské unie.

67. Pouze na okraj Ústavní soud dodává, že jak uvádí vrchní soud, Švýcarsko skutečně není výše citovanou směrnicí vázáno. To však a priori neznamená, že nenaplnění některých ze zde formulovaných požadavků nebude v případě švýcarského trestního řízení považováno za porušení základních práv obviněného. Jak z preambule směrnice (bod 14) vyplývá, je jejím účelem mimo jiné usnadnit uplatňování a zajištění práva podezřelého nebo obviněného na tlumočení a na překlad v trestním řízení, a to v zájmu zajištění jejich práva na spravedlivý proces zakotvený v čl. 6 EÚLP tak, jak je vnímán judikaturou ESLP. Jelikož obsah základních práv nelze modifikovat v závislosti na členství v EU, bude pro jejich zachování i v případě nečlenského státu logicky nutné garantovat i obdobný rozsah poskytovaných záruk.

68. Z výše uvedeného vyplývá, že stěžovatelem popsaný postup cizozemských soudů by mohl být považován za zásah do práva na tlumočníka či překlad v trestním řízení, což by mohlo vést jak k neuznání cizozemského rozsudku dle § 120 odst. 1 písm. c) ZMJS (příp. čl. 22 odst. 2 písm. c. Úmluvy), tak k odmítnutí justiční spolupráce dle § 5 ZMJS (příp. čl. 18 odst. 1 písm. a. a b. Úmluvy). Dle Ústavního soudu je proto nezbytné, aby se, s přihlédnutím k výše citované judikatuře ESLP, obecné soudy s ohledem na závažnost takového potenciálního pochybení seriózněji zabývaly otázkou, zda byla stěžovateli poskytnuta jazyková pomoc umožňující mu aktivně se účastnit řízení vedeného proti němu, a to včetně přetlumočení či překladu podstatné části rozsudků, event. takových dokumentů nebo vyjádření v průběhu řízení vedeném proti němu, kterým musí nezbytně rozumět, aby byly respektovány podstatné atributy spravedlivého procesu.

69. Vypořádání se s takovou námitkou skrze obecné výroky, kterými obecné soudy pouze aprobovaly postupy orgánů cizího státu (srov. nález sp. zn. II. ÚS 3822/18), aniž by věc zkoumaly pečlivě a ve všech souvislostech daného případu a pokusily se tvrzení stěžovatele objasnit, nelze akceptovat, a je nutné dát stěžovateli za pravdu, že takovým postupem bylo obecnými soudy zasaženo do jeho práva na spravedlivý proces. Jedním z principů, představujících součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 1 odst. 1 Ústavy), a vylučujících libovůli při rozhodování, je totiž i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit (§ 157 odst. 1 o. s. ř.), a to způsobem zakotveným v ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. V případě, kdy jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního rozhodnutí nevyplývají, nutno takovéto rozhodnutí považovat za rozporné s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i s čl. 1 Ústavy (viz shodně nález ze dne 26. 6. 1997 sp. zn. III. ÚS 94/97, N 85/8 SbNU 287; nález ze dne 17. 5. 2000 sp. zn. II. ÚS 215/99, N 69/18 SbNU 115). Tuzemskými soudy učiněné závěry o tom, že ve švýcarském trestním řízení nedošlo k tvrzenému porušení stěžovatelových práv, jsou s ohledem na výše uvedené předčasné, neboť jsou založeny na nedostatku rozhodujících skutkových zjištění.

70. Na tom nic zásadního nemění ani Ústavnímu soudu předložená vyjádření MSZ a jím vyžádané informace GPŠK. Ty totiž sice na jednu stranu relativizují tvrzení stěžovatele o nezajištění tlumočnické pomoci (k nesprávným odkazům viz níže), zcela je však nevyvracejí; nadto jimi nelze zhojit absenci dostatečných skutkových zjištění při rozhodování obecných soudů. Nyní tedy bude na

nich, aby se tvrzenými nedostatky řízení před švýcarskými soudy nově zabývaly a provedly doplnění dokazování tak, aby byl dostatečným způsobem zjištěn skutkový stav. Zejména bude nutné ověřit, jakým způsobem bylo v trestním řízení před švýcarskými soudy zajištěno právo stěžovatele na tlumočníka v případě, že se jej výslovně nevzdal, a rovněž zda, jakým způsobem a v jakém rozsahu bylo zajištěno seznámení stěžovatele s rozsudkem (s jeho podstatou) v jazyce, kterému rozumí. Zároveň ovšem platí, že ani pokud by se ukázala pravdivá tvrzení stěžovatele (doložená čestnými prohlášeními dalších osob), že v průběhu celého hlavního líčení včetně vyhlašování rozsudku nebyl přítomen soudem ustanovený tlumočník, nemuselo by jít o porušení jeho práva za předpokladu, že mu byla předtím taková pomoc soudem ustanovených tlumočníků skutečně nabídnuta a on ji prokazatelně odmítl. Za takové situace by nebylo právo stěžovatele porušeno ani nevyhotovením překladu rozsudku. Zde pro úplnost Ústavní soud dodává, že povinnost vyhotovení překladu rozsudku - oproti tvrzení stěžovatele - nevyplývá ani z jím citované švýcarské právní úpravy; ostatně ta navíc není pro řízení o uznání cizozemského rozsudku relevantní.

71. Za nezbytné však Ústavní soud považuje upozornění, že tvrzení MSZ, že stěžovateli byla pomoc tlumočníka nabízena, že byl v průběhu řízení informován o možnosti jej využít, i že pomoc tlumočníka odmítl, opatřilo MSZ (a předtím i GPŠK) odkazy na rozsudek švýcarského odvolacího soudu, které se však v poskytnutém překladu (originály cizozemských rozsudků Ústavnímu soudu předloženy nebyly) nenachází (např. bod 7.5.3) či jsou věnovány jiným otázkám (str. 50-52) a nebylo tak možné je ověřit.

72. Na úvaze obecných soudů rovněž bude posouzení, zda bude pro účely zjištění skutkového stavu dostačující výše zmiňované vyjádření GPŠK, které patrně, a to ještě pouze částečně (viz chybné odkazy), vychází pouze z obsahu cizozemských rozhodnutí, či zda si vyžádá další vyjádření, stěžovatelem navrhované protokoly z hlavního líčení, zvukové záznamy, další jím označené listiny apod.

73. Aniž by Ústavní soud předjímal výsledek nového uznávacího řízení před obecnými soudy, jako obiter dictum konstatuje, že nevyplyne-li z doplnění dokazování jiný skutkový stav, shledává zbývající námitky stěžovatele nedůvodnými.

74. Pro vysvětlení Ústavní soud doplňuje, že pokud stěžovatel poukazoval na rozpory v tvrzení vrchního soudu v bodech 27 a 28, je zde patrně namístě upozornit na rozdíl mezi procedurou "uznávání cizozemského rozhodnutí" a "justiční spoluprací" obecně, jejíž je uznávání cizozemského rozhodnutí subkategorií, resp. konkrétní formou, stejně jako úkony právní pomoci (např. doručování písemností, zajištění výslechu, přeshraniční sledování), vydání osoby do cizího státu, předání a převzetí trestního řízení aj. Vrchní soud měl jinak řečeno na mysli, že v procesu uznávání rozhodnutí lze postup justičních orgánů cizího státu posuzovat pouze ve vztahu k závazkům vyplývajícím pro Českou republiku z mezinárodních smluv [§ 120 odst. 1 písm. c) ZMJS], nikoliv dle vnitrostátní právní úpravy a judikatury Ústavního soudu. Tu lze naopak do jisté míry zohlednit při hodnocení samotné mezinárodní justiční spolupráce, tedy zda její výsledek (nikoli tedy konkrétní dílčí postup justičních orgánů cizího státu) není v rozporu s ústavním pořádkem České republiky nebo s takovou zásadou právního řádu České republiky, na které je třeba bez výhrady trvat (§ 5 odst. 1 ZMJS).

75. Nejde zde tedy o vnitřní rozpornost rozhodnutí, nýbrž o dva různé aspekty (upraveny v prvním případě § 120 a ve druhém případě § 5 odst. 1 ZMJS), které je třeba v procesu uznávání rozhodnutí podrobit zkoumání.

76. Ani k posouzení otázky příslušnosti švýcarských soudů k vedení trestního řízení by Ústavní soud neměl výhrad. Je-li v případě trestného činu podvodu příslušnost švýcarského soudu založena místem, kde došlo k obohacení pachatele, a to prostřednictvím součinnosti společnosti, jejíž sídlo včetně bankovního účtu bylo ve Švýcarsku, nelze to považovat za porušení principu teritoriality ani

práva na zákonného soudce.

77. Stěžovateli nelze přisvědčit ani v případě namítaného porušení principu presumpce neviny. Poukazuje sice na veřejná vyjádření představitelů České republiky, médii, či velvyslance Švýcarska a upozorňuje na politickou snahu Švýcarska ovlivnit výsledek jeho trestního řízení, avšak neuvádí konkrétní příklady porušení této zásady postupem švýcarských soudů či orgánů na trestním řízení se podílejících. Nadto lze z obsahu spisu městského soudu dovodit, že tuto námitku neuplatnil v řízení před tuzemskými obecnými soudy, tedy efektivně nevyčerpal procesní prostředek ochrany, který mu zákon nabízel. Ústavní soud by se tak, vázán zásadou subsidiarity ústavní stížnosti, touto námitkou nemohl zabývat [srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2008 sp. zn. III. ÚS 2111/07 (N 160/51 SbNU 3), nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2005 sp. zn. III. ÚS 441/04 (N 6/36 SbNU 53) či nález Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2000 sp. zn. III. ÚS 117/2000 (N 111/19 SbNU 79)].

78. Ke stěžovatelově námitce, že mu nebylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání, a to ani v češtině, ani v jiném jazyce, a o svém obvinění se dozvěděl zprostředkovaně a s odstupem času, Ústavní soud odkazuje na odůvodnění usnesení vrchního soudu. Z něj vyplývá, že ze strany vyšetřovacího orgánu i švýcarského soudu prvního stupně došlo k několika pokusům žalovaného vyslechnout, byl vyzván i k účasti při podání návrhů důkazů, avšak dle sdělení švýcarského právního zástupce odmítl stěžovatel spolupracovat. Obvinění tak muselo být stěžovateli oznámeno prostřednictvím jeho zástupce. Přitom o skutečnosti, že se s ním stěžovatel seznámil a nebyl tak omezen v realizaci svých práv, svědčí jeho písemná reakce spojená s žádostí o výslech v České republice. Za takového stavu lze dát za pravdu vrchnímu soudu, že odmítal-li stěžovatel skutečně jakoukoliv součinnost a vyhýbal-li se tímto způsobem trestnímu řízení, včetně doručení obvinění (v žádném případě by totiž nešlo o pouhý nedostatek vlastní iniciativy stěžovatele), nemůže se nyní dovolávat porušení práv, která takto de facto uplatnit odmítl. Navíc za situace, kdy mu později po jejím doplnění byla obžaloba, a to i v českém jazyce, předána devět měsíců před započetím hlavního líčení.

79. Shodně by bylo možné hodnotit námitky stěžovatele, že se nemohl zúčastnit výslechů svědků, dokonce ani připravit otázky, které by jim mohl klást, a že výslechy nebyly provedeny v řízení před soudem. Jak uvedl vrchní soud, byl to patrně sám stěžovatel, který svá práva v celém rozsahu neuplatňoval, ačkoliv k tomu byl několikrát vyzýván, a to v průběhu celého řízení. Tato skutečnost vyplývá i z překladu rozsudku švýcarského odvolacího soudu (bod 7.2.5), který se zde vypořádal s námitkou stěžovatele k nesprávnému doručení pozvání k účasti na výsleších svědků spojeného s výzvou k předložení otázek. Ta byla podle vyjádření stěžovatele doručena pouze jeho advokátovi, u kterého však neměl zvolenou adresu pro doručování. Je tedy zřejmé, že advokát stěžovatele pozvánku obdržel, a jak uvedl odvolací švýcarský soud, ochrana stěžovatele byla dostačující, neboť i takové nestandardní doručení dosáhlo zamýšleného cíle - tedy informovat jej a dát mu možnost svá práva uplatnit. Nešlo tak o situaci, kdy by bylo stěžovateli uplatnění práva znemožněno. Proto nelze přisvědčit námitce stěžovatele, že pokud nepožadoval zopakovat výslech svědků sám (ačkoliv k tomu měl možnost na konci přípravného vyšetřování či v řízení před soudem), měl tak za něj učinit cizozemský soud z vlastní iniciativy. S odkazem na výše uvedené pak Ústavní soud dodává, že jde-li o postup švýcarských soudů při výslechu svědků, nelze uplatnit argumentaci judikaturou Ústavního soudu, neboť k té se při rozhodování o uznání cizozemského rozhodnutí [ve smyslu splnění podmínek dle § 120 odst. 1 písm. c) zákona o justiční spolupráci] nepřihlíží.

80. Ústavní soud se rovněž shoduje s vrchním soudem, že právo stěžovatele na přezkum prvostupňového rozhodnutí švýcarského soudu bylo zachováno, neboť není rozhodující, zda je odvolacím soudem organizačně samostatná soudní instituce. Stěžovatel měl možnost podrobit rozsudek soudu prvního stupně přezkumu v odvolacím řízení, v rámci kterého - ač v omezeném rozsahu - byl zaručen i přezkum skutkových okolností. Jak vrchní soud doložil judikaturou ESLP, naplnění práva na opravný prostředek není nutně podmíněno přezkumem skutkových okolností.

Ústavní soud rovněž souhlasí, že námitky tohoto typu včetně s tím spojeného tvrzeného diskriminačního přístupu ke stěžovateli, lze uplatnit ve stížnosti podané ESLP.

81. I v otázce nevyhovění stěžovatelově návrhu na přerušení řízení o uznání cizozemských rozsudků do doby rozhodnutí tuzemských soudů v trestním řízení vedeném pro totožné skutky lze odkázat na odůvodnění napadeného usnesení vrchního soudu. Stěžovatel spoléhá, že by v případě, že by bylo u týchž skutků shledáno, že nejsou trestnými činy, nebyla naplněna podmínka oboustranné trestnosti, a nebylo by tak možné uznat a vykonat cizozemské rozsudky. Ke splnění uvedené podmínky však není nutná existence pravomocného rozhodnutí či jistota o oboustranné trestnosti; postačí, aby skutek naplňoval skutkové znaky jakéhokoli odpovídajícího trestného činu. Zároveň ani v případě, že by soud v jiném řízení dospěl k závěru o netrestnosti skutků, nebylo by jej možné vztáhnout na případ stěžovatele, neboť by byl výsledkem odlišného dokazování v jiném řízení a ve vztahu k jiným osobám.

VI. Závěr

82. V nyní posuzovaném případě Ústavní soud shledal, že obecné soudy, aniž by vzaly do úvahy příslušnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu, se při rozhodování o uznání cizozemských rozhodnutí dostatečně nezabývaly námitkami stěžovatele, které vyvolávají pochybnosti, zda v trestním řízení, které předcházelo vydání uznávaných rozhodnutí, nebyla porušena jeho základní práva, případně zda se tak stalo v takové intenzitě, která uznání cizozemských rozhodnutí brání.

83. Protože z uvedených důvodů došlo napadeným rozsudkem městského soudu a napadeným usnesením vrchního soudu k porušení základního práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadená rozhodnutí zrušil a vytvořil tím procesní situaci, kdy se věc vrací do stádia rozhodování o návrhu podaném u Městského soudu v Praze, o kterém bude muset tento soud rozhodovat znovu, vázán právním názorem obsaženým v tomto nálezu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Zastavení exekuce
- Majetková podstata (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody zaměstnancem
- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Zajištění dluhu (exkluzivně pro předplatitele)
- Způsobilost být účastníkem řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody
- Katastr nemovitostí
- Insolvence a SJM
- Vedlejší účastník